

הלכות קריאת שמע סימן נט

אותה. (יב) וכשעונין קרשה זאת אומרים אותה (יג) בקול (ג) [ג] רם (הגהת מיימוני בנוסח התפלות): ד (יד) בקרבת יוצר' וְעַרְבִית' אומר (טו) * עם השליח-צבור * בנחת: הגה וימחה לסיים (טז) קדם שְׁסִיפִים השליח-צבור (יז) וְנֶעְנָה אָמֵן (יח) אחר שליח-צבור (הגהת מיימוני פ"א מהלכות ברכות רוקח ס"י י"ח). ומיהו לא אם אמרה רק (יט) שמעה משליח-צבור וצא, דברכות (כ) אלו השליח-צבור מוציא תיחיד אף-על-פי (כא) שהוא בקי; מיהו אין השליח צבור מוציא (כב) תיחיד (כג) * בפחות (ד) מעשרה (הר"י פ' מי שמתח). * ולא יענה אָמֵן אחר סיום 'הבוחר בעצמו ישאל באהבה' משום (כד) דהוי

באר היטב

נפסיק אלא יאמר יוצר אור אחר י"ח, דסדר ברכות אינו מעבב כמ"ש ס"י ט': (א) **רם**. כתב הרמ"ע ס"י קב: בקרשה זו אם היה יושב ועמד ה"ו טועה, אבל אם היה עומד וישב נכר שאינו חכם ע"ש, ומ"א כתב בשם הגאון דוקא מושב. בקשה ברורה ובניעמה קרושה הדל"ת בחולם, שכנה"ג ופ"ח וע"ת והר"ד אהרן. לשמגיז לארבע פגפות הארץ יתח ה'ר' ציצית בידו השמאלית ויניחם על לבו עד פרשת ויאמר וְאֵז יתחם ביד ימינו עד שצ"ע לחיים ונקמים וישקם ויניחם: (ז) מעשרה.

משנה ברורה

האחרונה. ולפי שאין לזוז מהמנהג⁽⁷⁾, נכון להדר אם אומר תיחיד לאמר בנגון וטעמים קדווא פסוקים⁽⁸⁾, וכן כתב הפריימגדים בשם הלבוש שטוב להדר בזה: (יב) **וכשעונין וכו'**. וקרשה זו אם אפשר (ה) טוב לומר מושב: (יג) **בקול רם**. דוקא בצבור⁽¹⁰⁾, אבל בתיחיד אומר בלחש, כן כתב באליה רבה, אבל בשערי-תשובה כתב שאין קפידא אף בתיחיד אם יאמרה בקול רם: **ד (יד) בקרבת יוצר'**. והוא הדין לכל הברכות דקריאת שמע: (טו) **עם השליח-צבור**. דאף דמדינא יכול לכוון לצאת בכרבת השליח-צבור אפלו הבקי, דדוקא בתפלה אין השליח-צבור מוציא את הבקי, וכדלקמן בסימן כד, משום דרחמי ניהו וצריך כל אחד לבקש רחמים על עצמו, מפל קמוס יהא רגיל לומר עם השליח-צבור בנחת, (ו) שכינן שהם ברכות ארפות אין אדם יכול לכוון תדיר עם השליח-צבור בשתיקה. והיום אין נוהגין לנהר לומר דוקא בנחת. ועין בבאר הליכה: (טז) **קדם**. בדקאמצע אסור לענות אמן, כמו שנתבאר בסימן ט: (יז) **ויענה אמן**. אבל (י) 'ברוך הוא וברוך שמו' לא יאמר, דאפלו בפסוקי דמזרה לא נפסיק לזה, וכמו שכתב הפג"ש אברהם בסימן כד, **אחר שליח-צבור**. והוא הדין (ח) אם שמע סוף ברכה מאדם אחר, בין ברכה זו ובין ברכה אחרת⁽¹¹⁾: (יט) **שמעה משליח-צבור**. ודוקא אם כוון לצאת והשליח-צבור התכוון להוציא, וכדלעיל בסימן ו סעיף ד: (כ) **אלו**. של קריאת שמע, והוא הדין לכל הברכות, וכדלעיל בסוף סימן ו ווענין שם בפרי תדש"ט⁽¹²⁾ ובסימן ח סעיף ה, עין שם במחצית-השקל ובארצות-החיים וסימן ריט סעיף ה וסימן רצ"ח סעיף יד, לבד מברכות של תפלה דאין השליח-צבור מוציא את הבקי, וכדלקמן בסימן כד: **(כא) שהוא בקי**. ואפלו אם יצא כבר, מוציא⁽¹³⁾, וכדלקמן בסימן טט, והוא הדין בכל הברכות, וכדלקמן בסימן תקפ"ה ובסימן תרצ"ב, לבד מברכת הנהנין דמי שיעצא אין יכול להוציא את האחר שהוא מחזיב עדין בברכה, וכדלקמן בסימן ריג סעיף ב, ואפלו למי שאינו בקי: **(כב) תיחיד**. אפלו (ט) אם אינו בקי: **(כג) בפחות מעשרה**. וזהו דוקא לענין ברפת קריאת שמע, וגם בכרפת השחר הלבוש מחמיר בכרפת קריאת שמע [ועין בבאר הליכה], אבל שאר ברכות, כגון ברפת המצות וברפת הנהנין, אפלו יחיד מוציא את תיחיד אפלו לבקי, וכדלעיל בסימן ח. אף בברפת הנהנין יש כמה חלוקים, דבברכה ראשונה של הלחם והניין לכלי עלמא הדין כמו שכתבנו⁽¹⁴⁾, וכדאיתא גריש סימן קצג סעיף א, אף צריך שיקבעו את עצמם לזה הדין שישבו יחד; ולענין ברפת-המזון, אם רק שנים אכלו, מצוה לחלק ולברך כל אחד לעצמו, אם לא שאתו אינו בקי וְאֵז יוציא אותו הבקי, וכדאיתא בסימן קצג, עין שם. ובשאר דברים חזין מפת וניין. בין בברכה ראשונה בין בברכה אחרונה, יש דעות בן הפוסקים אם אחד יכול להוציא חברו, וכדלקמן בסימן ריג, עין שם: **(כד) דהוי הפסק**. בין קריאת שמע להברכה, כמו שאסור להפסיק בין כל דבר מצוה או הנאה שמברכין עליו להברכה שלפניו, אבל

שערי תשובה

הכותב לאדוניהם לקול מנצנים ע"ש: [ג] **רם**. עכ"ה שמוגיא קמ דדוקא קושב וכי כספר הפגות, ומ"ש ובניעמה קרושה בחולם כתב בש"צ שבספר הפגות מכת"י מהר"ו קרשה בש"י קאי אפלו כאחר כוון וכן בספרים ישנים, ובש"י נכ"ה"ג כתב בחולם שכן הוא בספר הלכות כ"ו ע"ש. וכתב בש"צ שצ"ל לעמת השופים לעמתם בשמים כמ"ש הרב ולה"ה. וכתב עוד: ששמעי מדקדקים שאומר תפלה בעל מלקומת צריך להקדיש ענין היטב שלא יהא קדווא בל ח"ו כ"ו, ותבנות מזנה שלא יהא קדווא אומר ולא יקנה לבו לדברים אחרים, שאם לא כן לא יצא, אבל כשהוא קורא בפיו, אף אם קרא אמתה בלא כונה, וצריך עיון גדול, לפי מה דקניא לן שומע פגונה והוי קאלו אומר ממש בפיו, וכדמוכח בברכות ח כ"ו ע"ב בתוספות ד"ה כדאשקחן, אם כן אפלו אם נחשב מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר קאלו דלג באמצע, מאי הוי, והא כתב הרשב"א בברכות פרק קמא, והויא מקצתו בסימן קפז, דאם שנה ודלג תרבה באמצע ברכות הארפות דצ"א יד' חובתו, ולא אומר שהמשנה מטבע שטבעי חכמים לא יצא אלא כשמשנה בפתיחתן או בתחילתן אבל שאר הנסח אינו מעבב, אלא תבנות שפרטו חכמים בהן, כגון מה שאמרו ברית ותורה ומלכות בכרפת-המזון, וכגון תבנות יציאת מצרים ומלכות הקריעת ים-סוף ומכות בכרות באמת ויציב⁽¹⁶⁾, וכל כיצא כונה. ואין לומר דחשיבין מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר קאלו הפסיק ממש בפיו כמו דחשיבין כל הברכה קאלו אומר בפיו, ויזדקק כוון קצת לשון הרא"ש "שהפסיק", עין שם; אבל זה אינו: דבא, דאפלו הפסיק ממש באמצע ברכה ארקה, אין הדין ברור וצריך לחזר ולברך⁽¹⁷⁾, עין בגשמת-אדם כלל כה; ועוד, דבשלקא תחלת הברכה וסופה ששמע מאחר שהוציא בפיו והתכוון להוציא כונה, ניחא מה דחשיבין לה גס-פן קאלו הוציא בפיו, אבל מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר אינו כי אם הרהור בעלמא; ואפלו מאן דאית לה הרהור כדבור דמי, הוא רק במחשב במחשבתו איתו תבנות של קריאת שמע או תפלה ויציא כוון אבל לא הרהור בעלמא באינו דבר, וגם הרא"ש בעצמו פסק בפרק מי שמתו דהרהור לאו כדבור דמי. ואולי דקנתת הרא"ש לומר דלא יצא ודי מצוה מן תפלתו, וכעין מה שכתב הבית-יוסף בסימן נח בשם הרשב"א על מה שאמרו "הקורא את שמע עם אנשי משקן לא יצא", עין שם: * **בנחת**. ועין במשנה ברורה. ונראה לי, דלא אמר הרא"ש וכמו שכתב הר"י, עין שם: * **בנחת**. ועין במשנה ברורה. ונראה לי, דלא אמר הרא"ש דהגריא, עליהן הוא שהחמיר על עצמו לאמר בפיו עם הש"י הנהן לומר בנחת שלא להגיב קולו כדי שלא לקלקל כוון לשאר אנשים השומעים ויבאנו לצאת בברכת הש"י; וגם אפשר הדמטעם זה היה ממחר לסיים הברכה ולענות אמן אחר הש"י. כמו שמוכח בטור, כדי שלא לפרש עצמו מן העבור שצריך לן לכתחלה לענות אמן אחר הש"י, ואפשר אף לענוכא דכלאו הכי לא יצאו בברכות⁽¹⁸⁾, וכמו שכתב הרמב"ם וזהו בפרק מי שמתו והובא בסימן זה במגן-אברהם סעיף קטן ה, מה שאין כן כהיום שנהוג שקל אחד מברך לעצמו ברפת קריאת שמע: * **בפחות מעשרה**. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו לענין ברפת השחר בשם הלבוש, והוא בסוף סימן ו, והביא מגן-אברהם שם בסעיף קטן י, והפגן אברהם בסימן זה סעיף קטן ה פליג עליו, דהכח דלכלי עלמא בעלמא ברכות שאינו בקי לא בעי עשרה. והפריימגדים שם כתב דאפשר דהלבוש מורי דוקא בבקי, ואפלו בבקי תמה עליו הפריימגדים בסימן ח, מנין לה לשלך זה מברכת המצות דקניא לן דמי שיעצא מוציא ולא בעי עשרה, עין שם. ועין בת"א דאדם בכלל ה דתסת כדכ"י השופים ומשמע מנה דהלבוש מחמיר בכל גונו, באמת כן שמעע בלבוש בסימן נט סעיף ד, ועין גס-פן טעם לזה⁽¹⁹⁾: * **לא יענה אמן**. לכאורה נחל לומר דקנתת הבית-יוסף הוא דוקא אם הוא מתפלל בעונה עם הש"י, והוא הדין אם הוא מתפלל ביחיד, ובא לאפוקי מאותן הנהנין לענות תמיד אמן אחר "הבוחר", כמו שנוכח בטור בסימן סא, ובאפן זה גם אחר ברפת "יוצר אור" אין לענות, דהוי עונה אמן אחר עצמו, וכל אם אין סיון קום הש"י, אפלו אחר ברפת "הבוחר" צריך לענות אמן אחר הש"י, וכהו לא חשיבין להפסק, וכן נראה שהבין בן המשערי ופסקו והשערי תשובה, וכן שמעע קצת בבית-יוסף סוף ד"ה ומשערי וכי שפסיק שם בדעת הרמ"ה. וכנתת הרמ"ה כמה שפסיק: עין וכי, הנינו כמה שכתב שם

באר הליכה

שם בסוף הענין דיוצא ולא חשיבין להפסקה של "מצרים ערבים", עין שם: * **עם השליח-צבור**. עין במשנה ברורה. ועין בטור ובית-יוסף שכתב בשם תשובת הרא"ש דאם היה מכוון לדבר שליח-צבור בשתיקה, ובאמצע הברכה היה פונה לבו לדברים אחרים, הפסיק פגונה, שהפסיק באמצעיתה, שכל שהוא סומך על השליח-צבור צריך לכוון לבו לכל מה שהוא אומר ולא יקנה לבו לדברים אחרים, שאם לא כן לא יצא, אבל כשהוא קורא בפיו, אף אם קרא אמתה בלא כונה, וצריך עיון גדול, לפי מה דקניא לן שומע פגונה והוי קאלו אומר ממש בפיו, וכדמוכח בברכות ח כ"ו ע"ב בתוספות ד"ה כדאשקחן, אם כן אפלו אם נחשב מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר קאלו דלג באמצע, מאי הוי, והא כתב הרשב"א בברכות פרק קמא, והויא מקצתו בסימן קפז, דאם שנה ודלג תרבה באמצע ברכות הארפות דצ"א יד' חובתו, ולא אומר שהמשנה מטבע שטבעי חכמים לא יצא אלא כשמשנה בפתיחתן או בתחילתן אבל שאר הנסח אינו מעבב, אלא תבנות שפרטו חכמים בהן, כגון מה שאמרו ברית ותורה ומלכות בכרפת-המזון, וכגון תבנות יציאת מצרים ומלכות הקריעת ים-סוף ומכות בכרות באמת ויציב⁽¹⁶⁾, וכל כיצא כונה. ואין לומר דחשיבין מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר קאלו הפסיק ממש בפיו כמו דחשיבין כל הברכה קאלו אומר בפיו, ויזדקק כוון קצת לשון הרא"ש "שהפסיק", עין שם; אבל זה אינו: דבא, דאפלו הפסיק ממש באמצע ברכה ארקה, אין הדין ברור וצריך לחזר ולברך⁽¹⁷⁾, עין בגשמת-אדם כלל כה; ועוד, דבשלקא תחלת הברכה וסופה ששמע מאחר שהוציא בפיו והתכוון להוציא כונה, ניחא מה דחשיבין לה גס-פן קאלו הוציא בפיו, אבל מה שבאמצע פנה לבו לדבר אחר אינו כי אם הרהור בעלמא; ואפלו מאן דאית לה הרהור כדבור דמי, הוא רק במחשב במחשבתו איתו תבנות של קריאת שמע או תפלה ויציא כוון אבל לא הרהור בעלמא באינו דבר, וגם הרא"ש בעצמו פסק בפרק מי שמתו דהרהור לאו כדבור דמי. ואולי דקנתת הרא"ש לומר דלא יצא ודי מצוה מן תפלתו, וכעין מה שכתב הבית-יוסף בסימן נח בשם הרשב"א על מה שאמרו "הקורא את שמע עם אנשי משקן לא יצא", עין שם: * **בנחת**. ועין במשנה ברורה. ונראה לי, דלא אמר הרא"ש וכמו שכתב הר"י, עין שם: * **בנחת**. ועין במשנה ברורה. ונראה לי, דלא אמר הרא"ש דהגריא, עליהן הוא שהחמיר על עצמו לאמר בפיו עם הש"י הנהן לומר בנחת שלא להגיב קולו כדי שלא לקלקל כוון לשאר אנשים השומעים ויבאנו לצאת בברכת הש"י; וגם אפשר הדמטעם זה היה ממחר לסיים הברכה ולענות אמן אחר הש"י. כמו שמוכח בטור, כדי שלא לפרש עצמו מן העבור שצריך לן לכתחלה לענות אמן אחר הש"י, ואפשר אף לענוכא דכלאו הכי לא יצאו בברכות⁽¹⁸⁾, וכמו שכתב הרמב"ם וזהו בפרק מי שמתו והובא בסימן זה במגן-אברהם סעיף קטן ה, מה שאין כן כהיום שנהוג שקל אחד מברך לעצמו ברפת קריאת שמע: * **בפחות מעשרה**. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו לענין ברפת השחר בשם הלבוש, והוא בסוף סימן ו, והביא מגן-אברהם שם בסעיף קטן י, והפגן אברהם בסימן זה סעיף קטן ה פליג עליו, דהכח דלכלי עלמא בעלמא ברכות שאינו בקי לא בעי עשרה. והפריימגדים שם כתב דאפשר דהלבוש מורי דוקא בבקי, ואפלו בבקי תמה עליו הפריימגדים בסימן ח, מנין לה לשלך זה מברכת המצות דקניא לן דמי שיעצא מוציא ולא בעי עשרה, עין שם. ועין בת"א דאדם בכלל ה דתסת כדכ"י השופים ומשמע מנה דהלבוש מחמיר בכל גונו, באמת כן שמעע בלבוש בסימן נט סעיף ד, ועין גס-פן טעם לזה⁽¹⁹⁾: * **לא יענה אמן**. לכאורה נחל לומר דקנתת הבית-יוסף הוא דוקא אם הוא מתפלל בעונה עם הש"י, והוא הדין אם הוא מתפלל ביחיד, ובא לאפוקי מאותן הנהנין לענות תמיד אמן אחר "הבוחר", כמו שנוכח בטור בסימן סא, ובאפן זה גם אחר ברפת "יוצר אור" אין לענות, דהוי עונה אמן אחר עצמו, וכל אם אין סיון קום הש"י, אפלו אחר ברפת "הבוחר" צריך לענות אמן אחר הש"י, וכהו לא חשיבין להפסק, וכן נראה שהבין בן המשערי ופסקו והשערי תשובה, וכן שמעע קצת בבית-יוסף סוף ד"ה ומשערי וכי שפסיק שם בדעת הרמ"ה. וכנתת הרמ"ה כמה שפסיק: עין וכי, הנינו כמה שכתב שם

שער הציני

(ג) עין באר היטב: (1) בית-יוסף: (1) אחרונים: (2) פריימגדים בסימן נא: (3) מגן-אברהם בשם תלמידי רבנו יונה:

הלכות קריאת שמע סימן נט ס

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כה]

ותקנו לברך אותם קדם קריאת שמע⁽²⁰⁾ וכו', יש לענות אמן אחר השליח-צבורי⁽²¹⁾, אף לכתחלה יותר טוב שישם בשנה עם השליח-צבור ולא יצטרף לענות אמן אחריו⁽²²⁾.

20) וכן לענין סוף זמן ברכות קריאת שמע, כתב לעיל (סי' נח ס"ק כה) בטעם הדבר שזמנו עד סוף השעה הרביעית כסוף זמן תפילה, ולא כסוף זמן קריאת שמע שהוא בסוף השעה השלישית, שאף שתיקנו לאומרו קודם קריאת שמע, מ"מ אינו ברכות על מצות קריאת שמע, שהרי אינו מברך 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא קריאת שמע'. ולקמן כתב (סי' ס ס"ק ג), שמטעם זה כתב השו"ע (שם ס"ב) לענין הקורא קריאת שמע בלא ברכותיה, שיצא ידי חובת קריאת שמע, ויחזור ויאמר את הברכות בלי קריאת שמע. אמנם, בביה"ל לקמן (סי' רלט ס"א ד"ה ואין) כתב שברכות קריאת שמע בשחרית וערבית עולות כאילו אמר 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא קריאת שמע'.

21) וכן כששומע ברכה זו מאחר, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' טז) שמותר לענות.

22) ומי שאמר קריאת שמע לפני התפילה וכבר יצא ידי המצוה, כתב הא"א (בוטשאטש מהדו"ת ס"ד) שלכל הדעות יש לו לענות אמן לפני קריאת שמע.

[משנ"ב שם]

וענין בדרך-התיים שקטב דאין לענות אמן אחר ברכה אחרת בין "אֶהְבֶּה רַבָּה" ל"שְׁמַע יְיָ"⁽²³⁾.

23) ולענין עניית אמן על ברכות שיכול לענות עליהן אמן באמצע הפרק כמבואר בשו"ע לקמן (סי' סו ס"ג), כגון ה"א-ל הקדוש' וישומע תפילה, סתם כאן ולא חילק בין הברכות, אולם בדרך החיים עצמו כתב (שם ס"ח) שעל ברכות שמוטר לענות באמצע הפרק מותר לענות גם בין 'אהבה רבה' ל'שמע'.

ולענין ברכה על תפילין בין 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' ל'שמע', כתב השו"ע לקמן (שם) שאם הזדמנו לפניו התפילין בזמן זה, יכול להפסיק שם, ולהניחן ולברך עליהן.

[משנ"ב ס"ק כח]

שאני הקא, דמפינן שענו "קדוש קדוש", משם ואילך פתחלת ברכה דמי⁽²⁴⁾.

24) ואף על גב שבחזרת הש"ץ גם אם ענו הקהל קדושה צריך השני לחזור לראש התפילה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ב) שקדושה של ברכת 'יוצר אור' אינה חלק מעיקר נוסח הברכה, ומשום כך נחשבת כתחילת ברכה ויתחיל ממנה אם כבר אמר את הקטע שלפניה, אבל קדושה של חזרת הש"ץ הינה חלק מעיקר הנוסח של ברכת 'אתה קדוש', ואשר על כן אינה חשובה כתחילת ברכה בפני עצמה ויחזור לראש.

וכשלא חתם את ברכת 'יוצר אור' כדינה, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שמסתבר שנתקלקלה בכך כל הברכה וצריך השני לחזור לראש הברכה.

סימן ס

דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים פננה

[משנ"ב ס"ק א]

'אֶהְבֶּה עוֹלָם'⁽¹⁾.

1) ובכוננת ברכה זו, כתב לעיל (סי' מז ס"ק י) שצריך שתמיד תהיה תפילת ההורים על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מידות טובות, ולכן יכוון מאד על זה בברכת 'אהבה רבה' ובברכות התורה וביזבא לציון. והשל"ה (שער האותיות אות ד ד"ה ותמיד תהיה) כתב שביאהבה רבה יכוון על זה כשאומר 'אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בליבנו' וכו'. והכף החיים (סי' ג) כתב, שבשעה שאומר 'ולא נבוש ולא נכלם', ישפוך נפשו על זרעו שלא יגרמו לו בושה וכלימה בעולם הזה ובעולם הבא.

[משנ"ב ס"ק ב]

אבל כדיעבד אף אם אמר כל הנפח של "אֶהְבֶּה עוֹלָם" בפקר, יצא ידי חובתו⁽²⁾.

2) ואם נזכר שהחליף את הנוסח קודם שאמר את השם שבסוף הברכה, כתב לקמן (סי' סו ס"ק ג) לגבי ברכת 'אמת ויציב' שיחזור ויאמר את הברכה כתיקנה, אכן אם נזכר לאחר שאמר את השם יסיים את הברכה. וכתב הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' ריב) שלבאורה יסיים כפי הנוסח של שחרית 'הבוחר בעמו ישראל באהבה'.

הלכות קריאת שמע סימן נט

צג באר הגולה

ט וירושלמי ט ורבנן יונה והראש

הפסק (ועין לקמן כה) סימן (ה) [ס"א]: ה' *אם טעה בכרבת 'יוצר' בענין שצריך לעמד אחר (כו) תחתיו, אם טעה (כו) מקדשה ואילף אין השני צריך להתחיל אלא ממקום (י) שפסק: הגה דהינו שמתחיל מקדשה (י) [כח] ואילף, ואם טעה קדם קדשה צריך להתחיל (כט) בראש (ה"י והראש פרק אין עומדין והגהות מיימוני פ"י מהלכות תפלה טו"ו):

ס דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים בנה, ובו ה' סעיפים:

א ברכות י"א ורבנן ה"י ב טו"ו ג שם י"ג וירושלמי דף ד' ד רב האי ותרשביא סנהיא דברכות דף י"ב

א *ברכה שניה (א) 'אהבת עולם' (הגה ויש אומרים 'אהבה רבה' (ב) וכן נוהגין בכל אשכנז).
ב *ואפלו פותחת ב'ברוך' מפני שהיא סמוכה לברכת 'יוצר אור'. ואם היא פוטרת ברכת התורה, עין לעיל סימן מז: ב *קרא קריאת שמע בלא ברכה יצא ידי חובת קריאת שמע, (ג) 'וחזור וקורא' (ב) [ט] הברכות בלא קריאת שמע. *ונראה לי שטוב לחזור ולקרות

שערי תשובה

קדשה זו, שיאמר העביר ביחד דגמת המלאכים ע"ש. ונראה בעבור אכל בתידי מבאר בסימן קלב שאומר בלחש, כ"כ בא"ר ע"ש, ושם תבתי בשם ש"צ לענין קדשה דסדרא שבתידי אין קפידא אם אומר בקול רם ע"ש וה"ה כאן: [ס] ס"א. עכ"ט. ועין ברי" דמבאר בב"י שגם אחר יוצר המאורות אין לענות אמן רק יסיים עם הש"י, ודלא כיש נוהגין לענות אמן אחר יוצר המאורות ולא אחר הבוחר ע"ש. ובאמת שכן משמע מלשון הב"י, אך מפשטות לשון הש"ע משמע דנראה אחר הבוחר כיון שהוא סמוך לק"ש הרי כמפסיק בין הברכה לדרך שפוקר עליו וצ"ע. ובבב"י בב"י שאם סים קדם הש"י ענה אמן, אלא שאין לו למחר לסיים קדם אלא יסיים בשונה ואו לא יענה אמן דהוי כעונה אחר ברכותיו. ועין לקמן סי' א בד"מ בשו"ת ר"י מלך נאמן, ומ"מ בהחלטת הג' בכות יספור על מה שיושמע מפי הש"י כשאו"ר אמת, אבל בבתי י"ש לו לומר אל מלך נאמן כיון שבוחר קורא לו משנת גוי ע"ש ובשלי"ה קהב שנתראה בעיניו מנהג מלכות שמים. ולכן בין בשחריה ובין בערבית מסיים ב'אהבה' ושוב אחר הפסוק של קריאת שמע חוזר ומתחיל 'ואהבת' ע"ש. ומביא א"ח סים קדם הש"י קהל לענות אמן ויכון אל מלך נאמן כמ"ש בס"י סא. ועין בפתי"ש ושו"ש ק"ל א סימן טו השעם דלא יענה אמן אע"ג דמסר בשבת אחר. עין שם שקתב כמי שצריך לניח טלית ותפילין והוא אחר ב"ש. לכתחלה יספור קצת פסוקי דמורה ויניחם בין מזמור למזמור, וברע"בך אם יניחם בין ב"ש לפד"ו לא [ב] הברכות. עכ"ט. ומהניגון עפ"י הגא"י ז"ל אומרים אהבת עולם כמי שמתחבר, וז"ל שבוש"ס הכפופים י"ל אהבה רבה, ודברים של טעם הם למביני מדע כו' וע"ש שקתב שבכת"י מהר"ח ממצאתי שצ"ל ליראה ולאהבה את שמך ע"ש:

באור הלכה

דאפלו ביחודי לא תשיגן להפסק בנה, אבל יותר נכון לאמר: מרדס"ס הבית יוסף בשלחן ערוך להורות דרבעתו שלא בהרמ"ה, רק דדברי רבנו יונה כפשוטן דאפלו סים "הבוחר" קדם הש"י לא יענה אמן על הש"י משום הפסק, ובתרוץ הראשון של הבית יוסף ע"ש, וזה אין שדך רק בברכת "הבוחר", אבל אחר "יוצר המאורות" יש לענות אמן אם בדיעבד סים קדם הש"י, אבל לכתחלה צריך לסיים בשונה עם הש"י כדי שלא יצטרך לענות אמן, וכן סובר בבית יוסף, עין שם ודלא כדעת הרמ"א פה בהנ"ה. ונה שכתב רמ"א: ועין וכו', הינה דנוהגין הכל כדעת הראש"ל לסיים אף ברכת "אהבה רבה" קדם הש"י ולענות אחריו אמן, וכמו שקתב בדרכי משה, וכן משמע בבאור הגר"א פירוש השני הנה שכתבנו, שקתב בסעף קטן יב שיש פסק כדעת הראש"ל והרמ"ה וכו', משמע דרבעת הבית יוסף בשלחן ערוך לחלק גם על הרמ"ה. ולפי צניות דעת, בבית יוסף אין שום ראיה שיסבד בעצמו בהרמ"ה, רק שמביא ראיה ממנו לדברי, וסבר בבית יוסף דיותר טוב שיסיים בשונה לצאת ידי הכל, וכו' ויטר תמימת השצ"רית תשובה להמעין: * **אם טעה וכו', ממקום שפסק.** אפלו אם לא יצא זה השני צדין במחצית הראשונה של הברכה, ואם יצא יצטרך אחר כך לחזור ולברך בעצמו תחלת הברכה ותימיתה, אף על פ"כ מותר, כיון שבו מוציא רבים ידי חובתו, דגמת היין המבאר לקמן בסימן ככו סעיף ב דמרי' בכל גווי, עין שם. ונראה דנה דנראה בנמן שהמנהג להוציא בברכות, אבל כהיום אסור לו להתחיל מאמצע הברכה אם צדין לא אמר בעצמו: * ונראה לי שטוב וכו'. עין בפתי"ש שקתב, שפנתת השלחן ערוך בנה משום שחושש לדעת רב האי שפוסק דלא יצא כתפלת בלא ברכות. והוא לפלא, דהלא אפלו

באר היטב

דנראה בקריאת שמע ובתפלה אבל בשאר ברכות כגון ברכת הנהנין ודומיהן לא בעי יו"ד, דאייתא בברכות: סופר מברך וכו' ויצא, מ"א: (ה) ס"א. דשם נתבאר דענין אחריו אמן: (י) שפסק. אבל לא מראש, דהוי ברכה לבטלה, מ"א: (י) ואילף. טעה מאופנים ואילף אין צריך לחזור, אלא מלאל ברוך ואילף המשם ואילף כתחלת ברכה. טעה באופנים מתחיל מאופנים ואילף, כיון שסיים קודם סים הברכה, עמ"א:
(ב) הברכות. ואפלו לא קראן כלל יצא ידי חובת קריאת שמע, עין סימן נח סעיף ו. כתוב בספר הפנינות: ד' וכירות הם והם א' וכירות מתן תורה כמה שצאמר וכו' את יום אשר צמדת גוי, ב' וכו' את אשר עשה לך עמלק, ג' וכו' את אשר עשה ה' למרים וגו', ד' וכירות מצרים. והו' וכירות אלו יכון, כשיאמר וכו' כחרת יכון במעמד הריסיני שאז בחר בנו מכל עם וקרננו לקבל תורתו, לשמך הגדול יכון מצעה עמלק, פי אין השם קלא עד שימחה עם עמלק, להודות לך יכון שחפה והלשון נבראו כדי להודות ולהלל שמו ולא לדבר לשון הרע, וכו' להפסיק מפני יראה וכו' כמ"ש בטור ס"ו, כיון שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק קצת פסוקי דמורה ויניחם בין מזמור למזמור, וברע"בך אם יניחם בין ב"ש לפד"ו לא [ב] הברכות. עכ"ט. ומהניגון עפ"י הגא"י ז"ל אומרים אהבת עולם כמי שמתחבר, וז"ל שבוש"ס הכפופים י"ל אהבה רבה, ודברים של טעם הם למביני מדע כו' וע"ש שקתב שבכת"י מהר"ח ממצאתי שצ"ל ליראה ולאהבה את שמך ע"ש:

משנה ברורה

בברכת "יוצר אור" גם הוא מודה לדינא להרמ"א בנה, דאם סים קדם השליח צבור יש לענות אמן אחריו, ועין בבאור הלכה: (כה) סימן ס"א. בסעיף ג בהג"ה, דשם נתבאר דגם בברכת "הבוחר" המנהג לסיים קדם השליח צבור ולענות אמן אחר השליח צבור, וכמו שקתב בדרכי משה בסימן זה, והשעם: דברכות קריאת שמע אינן דומות לשאר ברכות המצות, שהרי אין מקריבין "אשר קדשנו במצותיו וענונו לקרות שמע", אלא ברכות בפני עצמן הן והקנו לברך אותם קדם קריאת שמע²⁰, לכן אין תשש במה שפסקים בינם לקריאת שמע. ועין באחרונים שהעתיקו כלם את דברי הרמ"א לדינא, דאם סים ברכת "הבוחר" קדם השליח צבור יש לענות אמן אחר השליח צבור²¹, אף לכתחלה (י) יותר טוב שיסיים בשונה עם השליח צבור ולא יצטרף לענות אמן אחריו²². ועין בדר"ה התיים שקתב דאין לענות אמן אחר ברכה אחרת בין "אהבה רבה" ל"שמע"²³: ה' (כו) תחתיו. דהינו שאינו יודע לחזור למקומו: (כו) מקדשה ואילף. דהינו ב"האופנים" או ב"לאל ברוך נעומות": (כח) ואילף. אם ב"האופנים" טעה צריך להתחיל מ"האופנים", ואם ב"לאל ברוך נעומות" צריך לחזור לתחלת "לאל ברוך נעומות". ואף דקומא לן לקמן בסימן ככו דהשני צריך להתחיל מתחלת הברכה שטעה הראשון, (לא) שאני הקא, דמכיון שענו "קדוש קדוש", משם ואילף כתחלת הברכה דמ"א²⁴: (כט) בראש. שאין חולקין ברכה אחת לתשמים. (יג) ונה דנראה בנמן שהיו נוהגין להוציא בברכת אור" וכהאי גוונא בכל הברכות [לבד מתפלה], אסור השני העומד תחתיו לחזור ולהתחיל ממקום שקבר אמר מתחלה בעצמו:

א (א) 'אהבת עולם'. פירוש, תחלת הברכה מתחלת 'אהבת עולם', (ב) אבל כל נפש הברכה ותימיתה היא כמו שאנו אומרים בברכת "אהבה רבה", אף לדעה זו: (ב) וכן נוהגין. הינו בפקר, אבל בערב נוהגין לומר "אהבת עולם". והשעם שנהגו לומר בפקר "אהבה רבה", משום דכתיב "תדשים לבקרים רבה אמונתך". וכל זה לכתחלה, (ג) אבל בדיעבד אף אם אמר פל הנפש של "אהבת עולם" בפקר, יצא ידי חובתו²⁵: ב (ג) וחזור וקורא

שער הציון

(*) אליה רבה ופשי"ת תשובה: (א) לבוש ומגן אברנים: (ב) תי"א אדם: (ג) ב"ח ופרישה: (ד) פשוט: